

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 25ης Φεβρουαρίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – Διεθνής δικαιοδοσία σε διαφορές από ατομικές συμβάσεις εργασίας – Διατάξεις του τμήματος 5 του κεφαλαίου II – Δυνατότητα εφαρμογής – Σύμβαση εργασίας συναφθείσα σε κράτος μέλος για απασχόληση σε εταιρία εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος – Μη παροχή εργασίας καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης – Αποκλεισμός της εφαρμογής των εθνικών κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας – Άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο i – Έννοια του “τόπου στον οποίο ή από τον οποίο ο εργαζόμενος συνήθως εκτελεί την εργασία του” – Σύμβαση εργασίας – Τόπος εκτέλεσης της σύμβασης – Υποχρεώσεις του εργαζομένου έναντι του εργοδότη του»

Στην υπόθεση C-804/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landesgericht Salzburg (περιφερειακό δικαστήριο Salzburg, Αυστρία) με απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 31 Οκτωβρίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

BU

κατά

Markt24 GmbH,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan (εισηγητή) και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Markt24 GmbH, εκπροσωπούμενη από τον G. Herzog, Rechtsanwalt,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vlácil καθώς και από την I. Gavrilová,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον M. Wilderspin και την M. Heller,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, σημείο 1, και του άρθρου 21 του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της BU, φυσικού προσώπου που έχει την κατοικία του στην Αυστρία, και της Markt24 GmbH, εταιρίας γερμανικού δικαίου με έδρα το Unterschleißheim στη Landkreis München (διοικητική περιφέρεια Μονάχου, Γερμανία), σχετικά με την εκ μέρους της τελευταίας καταβολή μισθών υπερημερίας, πρόσθετων αμοιβών οφειλόμενων κατά χρονική αναλογία καθώς και αποζημίωσης για μη ληφθείσα ετήσια άδεια μετ' αποδοχών.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 14 και 18 του κανονισμού 1215/2012 αναφέρουν τα εξής:

«(14) [...]

[...] προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία [...] των εργαζομένων, να προστατευθεί η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών στις περιπτώσεις που έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία και να καταστεί σεβαστή η αυτονομία των διαδικών, ορισμένοι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του παρόντος κανονισμού εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του τύπου κατοικίας του εναγομένου.

[...]

(18) Στις συμβάσεις [...] εργασίας είναι σκόπιμο να προστατεύεται το αδύναμο μέρος με ευνοϊκότερους για τα συμφέροντά του κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας.»

- 4 Το κεφάλαιο II του κανονισμού αυτού αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία. Το τμήμα 1 του εν λόγω κεφαλαίου, με τίτλο «Γενικές διατάξεις», περιλαμβάνει τα άρθρα 4 έως 6.
- 5 Η παράγραφος 1 του άρθρου 4 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

6 Το άρθρο 5 του ίδιου κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«1. Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σε κράτος μέλος μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου.

2. Ειδικότερα, δεν εφαρμόζονται σε βάρος των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 οι εθνικοί κανόνες περί δικαιοδοσίας που κοινοποιούνται από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 76 παράγραφος 1 στοιχείο α).»

7 Το τμήμα 2 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012, που επιγράφεται «Ειδικές δικαιοδοσίες», περιλαμβάνει τα άρθρα 7 έως 9 του κανονισμού.

8 Το άρθρο 7 του κανονισμού ορίζει τα ακόλουθα:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

- 1) α) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η [επίδικη] παροχή·
β) για τους σκοπούς της εφαρμογής της παρούσας διάταξης, και εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, ο τόπος εκπλήρωσης της επίδικης παροχής είναι:

[...]

– εφόσον πρόκειται για παροχή υπηρεσιών, ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή των υπηρεσιών·

- γ) το στοιχείο α) εφαρμόζεται, εφόσον δεν εφαρμόζεται το στοιχείο β)·

[...]

5) ως προς διαφορές σχετικές με την εκμετάλλευση υποκαταστήματος, πρακτορείου ή κάθε άλλης εγκατάστασης, ενώπιον του δικαστηρίου της τοποθεσίας τους·

[...]».

9 Το τμήμα 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012, με τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία σε ατομικές συμβάσεις εργασίας», περιλαμβάνει τα άρθρα 20 έως 23 του τελευταίου.

10 Το άρθρο 20, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού έχει ως εξής:

«Ως προς διαφορές από ατομικές συμβάσεις εργασίας, η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος, με την επιφύλαξη του άρθρου 6, του άρθρου 7 σημείο 5 και, όταν η διαδικασία κινείται κατά εργοδότη, του άρθρου 8 σημείο 1.»

11 Το άρθρο 21, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Εργοδότης που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί:

- α) ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους όπου έχει την κατοικία του· ή
- β) σε άλλο κράτος μέλος:
 - ι) ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου στον οποίο ή από τον οποίο ο εργαζόμενος συνήθως εκτελεί την εργασία του ή των δικαστηρίων του τελευταίου τόπου στον οποίο ή από τον οποίο συνήθως εκτελούσε την εργασία του· ή

- ii) εάν ο εργαζόμενος δεν εκτελεί ή δεν εκτελούσε συνήθως την εργασία του στην ίδια πάντοτε χώρα, ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου στον οποίο είναι ή ήταν εγκατεστημένη η επιχείρηση που τον προσέλαβε.»

Το αυστριακό δίκαιο

- 12 Το άρθρο 4 του Bundesgesetz über die Arbeits- und Sozialgerichtsbarkeit (Arbeits- und Sozialgerichtsgesetz) (ομοσπονδιακού νόμου περί δικαστηρίων εργατικών διαφορών και διαφορών κοινωνικής ασφάλισης), της 7ης Μαρτίου 1985 (στο εξής: ASGG), προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Για τις διαφορές του άρθρου 50, παράγραφος 1, αρμόδιο κατά τόπον είναι κατ' επιλογήν του ενάγοντος:

- 1) στις περιπτώσεις των σημείων 1 έως 3, επίσης το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου
a) ο εργαζόμενος έχει την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του ενόσω διαρκεί η σχέση εργασίας ή είχε την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο λύσεως της σχέσεως εργασίας,

[...]

- d) είναι καταβλητέα η αμοιβή ή, αν η σχέση εργασίας έχει λυθεί, ήταν καταβλητέα την τελευταία φορά [...]

[...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 13 Ένας υπάλληλος της Markt24, εταιρίας εδρεύουσας στο Unterschleißheim της διοικητικής περιφέρειας Μονάχου, ήρθε σε επαφή στο Salzburg (Αυστρία) με την BU, κάτοικο Αυστρίας, η οποία και υπέγραψε με την εταιρία αυτή –που εκπροσωπήθηκε από τον συγκεκριμένο υπάλληλο– σύμβαση εργασίας ως υπάλληλος καθαριότητας επιφορτισμένη με εργασίες καθαρισμού, για το χρονικό διάστημα από τις 6 Σεπτεμβρίου έως τις 15 Δεκεμβρίου 2017 (στο εξής: επίμαχη σύμβαση).
- 14 Κατά την έναρξη της σχέσης εργασίας που δημιουργήθηκε με την επίμαχη σύμβαση, η Markt24 διέθετε γραφείο στο Salzburg. Εντούτοις, η σύμβαση αυτή δεν υπογράφηκε στο εν λόγω γραφείο, αλλά σε ένα αρτοποιείο στο Salzburg. Η συμφωνηθείσα ημερομηνία έναρξης της απασχόλησης ήταν η 6η Σεπτεμβρίου 2017, η δε εργασία προβλεπόταν να παρασχεθεί στο Μόναχο. Ωστόσο, η Markt24 δεν ανέθεσε εν τέλει καμία εργασία στην BU.
- 15 Αν και η BU παρέμενε διαθέσιμη ανά πάσα στιγμή μέσω τηλεφώνου και ήταν έτοιμη προς εργασία, στην πραγματικότητα δεν παρέσχε καμία εργασία για τη Markt24. Η BU δεν είχε τον αριθμό τηλεφώνου του υπαλλήλου της Markt24 με τον οποίο είχε έρθει σε επαφή για τη σύναψη της επίμαχης σύμβασης, στην οποία αναγραφόταν ο αυστριακός αριθμός τηλεφώνου της Markt24 και μια γερμανική διεύθυνση της εταιρίας αυτής. Η BU εγγράφηκε ως μισθωτή στον αυστριακό οργανισμό κοινωνικής ασφάλισης έως τις 15 Δεκεμβρίου 2017. Στη συνέχεια, η Markt24 απέλυσε την BU.
- 16 Στις 27 Απριλίου 2018 η BU ενήγαγε τη Markt24 ενώπιον του Landesgericht Salzburg (περιφερειακού δικαστηρίου Salzburg), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, ζητώντας να της καταβληθεί το συνολικό μικτό ποσό των 2 962,80 ευρώ, για μισθούς υπερημερίας, πρόσθετες αμοιβές οφειλόμενες κατά χρονική αναλογία καθώς και αποζημίωση για μη ληφθείσα ετήσια άδεια μετ' αποδοχών για το διάστημα από τις 6 Σεπτεμβρίου 2017 έως τις 15 Δεκεμβρίου 2017. Η BU προσκόμισε τρία εκκαθαριστικά σημειώματα αποδοχών για τους μήνες Σεπτέμβριο έως Νοέμβριο 2017, στα οποία η Markt24 προσδιοριζόταν ως εργοδότης.

- 17 Καθόσον η αγωγή της BU δεν κατέστη δυνατό να επιδοθεί στη Markt24, παρά τις επανειλημμένες απόπειρες επίδοσης σε διάφορες διευθύνσεις, μέσω ταχυδρομείου και μέσω του Amtsgericht München (ειρηνοδικείου Μονάχου, Γερμανία), και δεδομένου ότι οι εκπρόσωποι της εταιρίας αυτής ήταν αγνώστου διαμονής, διορίστηκε με διάταξη της 26ης Δεκεμβρίου 2018 πληρεξούσιος για να εκπροσωπήσει την εταιρία αυτή στο πλαίσιο της δίκης, σύμφωνα με τις αυστριακές διατάξεις. Με δικόγραφο της 7ης Ιανουαρίου 2019, ο κατά τα ανωτέρω ορισθείς δικαστικός πληρεξούσιος αμφισβήτησε τη διεθνή δικαιοδοσία τόσο των αυστριακών δικαστηρίων εν γένει όσο και του αιτούντος δικαστηρίου ειδικότερα.
- 18 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν το άρθρο 21 του κανονισμού 1215/2012 έχει εφαρμογή σε σχέση εργασίας στο πλαίσιο της οποίας ο εργαζόμενος, μολονότι έχει συνάψει σύμβαση εργασίας στην Αυστρία, δεν παρέσχε καμία εργασία, αλλά παρέμενε έτοιμος προς εργασία.
- 19 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η διάρκεια και η σταθερότητα της σχέσης εργασίας κατά το χρονικό διάστημα από τις 6 Σεπτεμβρίου έως τις 15 Δεκεμβρίου 2017 είναι αποδεδειγμένες. Το δικαστήριο αυτό προσθέτει ότι τόσο οι προσυμβατικές διαπραγματεύσεις που προηγήθηκαν της σύναψης της επίμαχης σύμβασης όσο και η ίδια η σύμβαση έλαβαν χώρα στην Αυστρία, και ότι, εκτός αυτού, η BU είχε εγγραφεί στον αυστριακό οργανισμό κοινωνικής ασφάλισης.
- 20 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι, όπως και οι καταναλωτές, έτσι και οι εργαζόμενοι αποτελούν ομάδα προσώπων που χρήζει προστασίας καθώς και ότι οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης οι οποίες εφαρμόζονται ως προς αυτούς δεν πρέπει να είναι δυσμενέστερες από τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, πρέπει ειδικότερα να λαμβάνεται υπόψη η οικονομική κατάσταση του εργαζομένου η οποία, σε περίπτωση χαμηλών αποδοχών, δυσχεραίνει την προσφυγή στα δικαστήρια άλλου κράτους μέλους.
- 21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landesgericht Salzburg (περιφερειακό δικαστήριο Salzburg) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει εφαρμογή το άρθρο 21 του κανονισμού 1215/2012 σε σχέση εργασίας για την οποία είχε συναφθεί μεν σύμβαση εργασίας στην Αυστρία για την παροχή υπηρεσιών στη Γερμανία, πλην όμως η εργαζόμενη, καίτοι παρέμεινε, επί αρκετούς μήνες στην Αυστρία, έτοιμη για εργασία, δεν παρέσχε την εργασία της;

Σε περίπτωση καταφατικής απάντησως στο πρώτο ερώτημα:

- 2) Έχει το άρθρο 21 του κανονισμού 1215/2012 την έννοια ότι χωρεί εφαρμογή εθνικής διατάξεως η οποία παρέχει στην εργαζόμενη τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου στον οποίο έχει, κατά τη διάρκεια της σχέσεως εργασίας, ή είχε, κατά τον χρόνο λύσεως της σχέσεως εργασίας, την κατοικία της (καθιστώντας με τον τρόπο αυτόν ευχερέστερη την άσκηση αγωγής), όπως είναι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α, του [ASGG];
- 3) Έχει το άρθρο 21 του κανονισμού 1215/2012 την έννοια ότι χωρεί εφαρμογή εθνικής διατάξεως η οποία παρέχει στην εργαζόμενη τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου στον οποίο είναι ή, κατά τον χρόνο λύσεως της σχέσεως εργασίας, ήταν καταβλητέα η αμοιβή (καθιστώντας με τον τρόπο αυτόν ευχερέστερη την άσκηση αγωγής), όπως είναι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο d, του ASGG;

Σε περίπτωση αρνητικής απάντησως στο δεύτερο και τρίτο ερώτημα:

- 4) Έχει το άρθρο 21 του κανονισμού 1215/2012 την έννοια ότι, σε περίπτωση σχέσεως εργασίας στο πλαίσιο της οποίας η εργαζόμενη δεν παρέσχε εργασία, η αγωγή πρέπει να ασκείται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο αυτή παρέμενε έτοιμη για εργασία;

Έχει το άρθρο 21 του κανονισμού 1215/2012 την έννοια ότι, σε περίπτωση σχέσεως εργασίας στο πλαίσιο της οποίας η εργαζόμενη δεν παρέσχε εργασία, η αγωγή πρέπει να ασκείται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο έλαβαν χώρα οι προσυμβατικές διαπραγματεύσεις και συνήφθη η σύμβαση εργασίας, ακόμη και αν με την εν λόγω σύμβαση έχει συμφωνηθεί ή έχει προβλεφθεί η πιθανότητα να παράσχει η εργαζόμενη την εργασία σε διαφορετικό κράτος μέλος;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

- 5) Εφαρμόζεται το άρθρο 7, σημείο 1, του κανονισμού 1215/2012 σε σχέση εργασίας, για την οποία είχε συναφθεί μεν σύμβαση στην Αυστρία για παροχή της εργασίας στη Γερμανία, πλην όμως η εργαζόμενη, καίτοι παρέμεινε, επί αρκετούς μήνες στην Αυστρία, έτοιμη για εργασία, δεν παρέσχε καμία εργασία, στην περίπτωση που είναι δυνατή η εφαρμογή εθνικής διατάξεως η οποία παρέχει στην εργαζόμενη τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου στον οποίο έχει, κατά τη διάρκεια της σχέσεως εργασίας, ή είχε, κατά τον χρόνο λύσεως της σχέσεως εργασίας, την κατοικία της (καθιστώντας με τον τρόπο αυτόν ευχερέστερη την άσκηση αγωγής), όπως είναι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α, του ASGG, ή στην περίπτωση που είναι δυνατή η εφαρμογή εθνικής διατάξεως η οποία παρέχει στην εργαζόμενη τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου στον οποίο είναι ή, κατά τον χρόνο λύσεως της σχέσεως εργασίας, ήταν καταβλητέα η αμοιβή (καθιστώντας με τον τρόπο αυτόν ευχερέστερη την άσκηση αγωγής), όπως είναι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο d, του ASGG;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 22 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις του τμήματος 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία σε ατομικές συμβάσεις εργασίας», έχουν την έννοια ότι εφαρμόζονται σε αγωγή ασκηθείσα από υπάλληλο ο οποίος έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος κατά του εργοδότη που έχει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος, στην περίπτωση κατά την οποία η σύμβαση εργασίας αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεως και συνήφθη στο κράτος μέλος της κατοικίας του υπαλλήλου και προέβλεπε ότι ο τόπος εκτέλεσης της εργασίας βρίσκεται στο κράτος μέλος του εργοδότη, μολονότι η εργασία αυτή ουδέποτε παρασχέθηκε για λόγο για τον οποίο ευθύνεται ο εργοδότης.
- 23 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 20 του κανονισμού 1215/2012, σε διαφορές από ατομικές συμβάσεις εργασίας, η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται από το τμήμα 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού αυτού, το οποίο έχει τον τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία σε ατομικές συμβάσεις εργασίας» και περιλαμβάνει τα άρθρα 20 έως 23 του κανονισμού, με την επιφύλαξη του άρθρου 6, του άρθρου 7, σημείο 5, του κανονισμού 1215/2012 και, όταν η διαδικασία κινείται κατά εργοδότη, του άρθρου 8, σημείο 1, του ίδιου κανονισμού.
- 24 Η έννοια της «ατομικής σύμβασης εργασίας» του άρθρου 20 του κανονισμού 1215/2012 πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς προκειμένου να διασφαλίζεται η ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που θεσπίζει ο κανονισμός αυτός σε όλα τα κράτη μέλη (πρβλ. απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, Nogueira κ.λπ., C-168/16 και C-169/16, EU:C:2017:688, σκέψεις 47 και 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 25 Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια αυτή προϋποθέτει σχέση εξάρτησης του εργαζομένου έναντι του εργοδότη, δεδομένου ότι το ουσιώδες χαρακτηριστικό της σχέσης εργασίας είναι το γεγονός ότι ένα πρόσωπο υποχρεούται να παρέχει, κατά τη διάρκεια ορισμένου χρόνου, προς άλλο πρόσωπο και υπό τη διεύθυνσή του, υπηρεσίες έναντι των οποίων δικαιούται να λαμβάνει αμοιβή

(βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2015, Holterman Ferho Exploitatie κ.λπ., C-47/14, EU:C:2015:574, σκέψεις 40 και 41, καθώς και της 11ης Απριλίου 2019, Bosworth και Hurley, C-603/17, EU:C:2019:310, σκέψεις 25 και 26).

- 26 Σε μια τέτοια περίπτωση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι συμβαλλόμενοι συνδέονται με «σύμβαση εργασίας», κατά την έννοια του άρθρου 20 του κανονισμού 1215/2012, ανεξαρτήτως του αν η εργασία που αποτελεί το αντικείμενο της σύμβασης αυτής εκτελέστηκε ή όχι.
- 27 Ως εκ τούτου, στο μέτρο που από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, η επίμαχη σύμβαση δημιούργησε σχέση εξάρτησης μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου, εξ αυτής δε απορρέουν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις εκάστου των συμβαλλομένων στο πλαίσιο σχέσης εργασίας, η ένδικη διαφορά που ανακύπτει από τη σύμβαση αυτή εμπίπτει στις διατάξεις του τμήματος 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012, παρά το γεγονός ότι η σύμβαση αυτή δεν εκτελέστηκε.
- 28 Κατά συνέπεια, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις του τμήματος 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία σε ατομικές συμβάσεις εργασίας», έχουν την έννοια ότι εφαρμόζονται σε αγωγή ασκηθείσα από υπάλληλο ο οποίος έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος κατά του εργοδότη που έχει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος, στην περίπτωση κατά την οποία η σύμβαση εργασίας αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης και συνήφθη στο κράτος μέλος της κατοικίας του υπαλλήλου και προέβλεπε ότι ο τόπος εκτέλεσης της εργασίας βρίσκεται στο κράτος μέλος του εργοδότη, μολονότι η εργασία αυτή ουδέποτε παρασχέθηκε για λόγο για τον οποίο ευθύνεται ο εργοδότης.

Επί του δεύτερου και του τρίτου ερωτήματος

- 29 Με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις του τμήματος 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην εφαρμογή των εθνικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας επί αγωγής όπως η διαλαμβανόμενη στη σκέψη 28 της παρούσας απόφασης, σε περίπτωση που οι κανόνες αυτοί αποβαίνουν ευνοϊκότεροι για τον εργαζόμενο.
- 30 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, τόσο η Σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τις διαδοχικές συμβάσεις για την προσχώρηση των νέων κρατών μελών στη Σύμβαση αυτή, όσο και ο κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1), και ο κανονισμός 1215/2012 που διαδέχθηκαν τη Σύμβαση αυτή αποσκοπούν στη θέσπιση ενιαίων κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας (αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 1997, Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, σκέψη 25· της 17ης Νοεμβρίου 2011, Hypoteční banka, C-327/10, EU:C:2011:745, σκέψεις 33 και 45, καθώς και της 7ης Ιουλίου 2016, Hőszi, C-222/15, EU:C:2016:525, σκέψη 31).
- 31 Αφενός, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, «τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους». Αφετέρου, το άρθρο 5, παράγραφος 1, ορίζει ότι «[τ]α πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σε κράτος μέλος μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του [κεφαλαίου II του εν λόγω κανονισμού]».

- 32 Επομένως, όπως υποστήριξε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 41 και 42 των προτάσεών του, εφόσον μια διαφορά που παρουσιάζει στοιχείο αλλοδαπότητας εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού και ο εναγόμενος έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους, οι ενιαίοι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπει ο κανονισμός 1215/2012 πρέπει να υπερισχύουν των εθνικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας (πρβλ. αποφάσεις της 17ης Νοεμβρίου 2011, *Hypoteční banka*, C-327/10, EU:C:2011:745, σκέψεις 33 και 45, καθώς και της 19ης Δεκεμβρίου 2013, *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860, σκέψη 22).
- 33 Αυτός ο κατ' αρχήν αποκλεισμός των εθνικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας ισχύει και όσον αφορά τις διατάξεις του τμήματος 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012, οι οποίες, όπως έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο, έχουν όχι μόνον ειδικό αλλά και εξαντλητικό χαρακτήρα (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 21ης Ιουνίου 2018, *Petronas Lubricants Italy*, C-1/17, EU:C:2018:478, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο αγωγής εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του τμήματος 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού αυτού, δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστούν εθνικοί κανόνες περί καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας σε διαφορές από ατομικές συμβάσεις εργασίας οι οποίοι διαφέρουν από τους προβλεπόμενους στις διατάξεις αυτές, ανεξαρτήτως του αν οι εν λόγω εθνικοί κανόνες είναι ευνοϊκότεροι για τον εργαζόμενο.
- 35 Επομένως, στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις του τμήματος 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην εφαρμογή των εθνικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας επί αγωγής όπως η διαλαμβανόμενη στη σκέψη 28 της παρούσας απόφασης, ανεξαρτήτως του αν οι κανόνες αυτοί αποβαίνουν ευνοϊκότεροι για τον εργαζόμενο.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

- 36 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 21 του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται επί αγωγής όπως η διαλαμβανόμενη στη σκέψη 28 της παρούσας απόφασης. Εφόσον κριθεί αναγκαίο, το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να προσδιοριστεί συγκεκριμένα το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου αυτού.
- 37 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι ο εργοδότης που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί είτε, κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1215/2012, ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους όπου έχει την κατοικία του είτε, σύμφωνα με το άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημεία i και ii, του κανονισμού, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου στον οποίο ή από τον οποίο ο εργαζόμενος συνήθως εκτελεί την εργασία του ή των δικαστηρίων του τελευταίου τόπου στον οποίο ή από τον οποίο συνήθως εκτελούσε την εργασία του ή, εάν ο εργαζόμενος δεν εκτελεί ή δεν εκτελούσε συνήθως την εργασία του στην ίδια πάντοτε χώρα, ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου στον οποίο είναι ή ήταν εγκατεστημένη η επιχείρηση που τον προσέλαβε.
- 38 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι τα δικαστήρια ενώπιον των οποίων έχει προσφύγει η υπάλληλος δεν είναι εκείνα του κράτους μέλους κατοικίας του εργοδότη, όπως επιτρέπει το άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1215/2012. Ωσαύτως δεν συνάγεται από τις περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης ότι η αγωγή της υπαλλήλου εμπίπτει στο άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο ii, του κανονισμού αυτού.
- 39 Επομένως, πρέπει να καθοριστεί αν, ακόμη και αν δεν έχει παρασχεθεί καμία εργασία, αγωγή όπως αυτή της κύριας δίκης εμπίπτει στο άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο i, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο προβλέπει ότι ο εργοδότης που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους

μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου στον οποίο ή από τον οποίο ο εργαζόμενος συνήθως εκτελεί την εργασία του ή ενώπιον του δικαστηρίου του τελευταίου τόπου στον οποίο ή από τον οποίο συνήθως εκτελούσε την εργασία του.

- 40 Συναφώς, η έννοια του «τόπου στον οποίο ή από τον οποίο ο εργαζόμενος συνήθως εκτελεί την εργασία του», η οποία προβλέπεται στο άρθρο 19, σημείο 2, στοιχείο α', του κανονισμού 44/2001 που αντιστοιχεί στο άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 1215/2012, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά τον τόπο στον οποίο ή από τον οποίο ο εργαζόμενος εκπληρώνει στην πράξη, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τις υποχρεώσεις του έναντι του εργοδότη του (πρβλ. απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, Nogueira κ.λπ., C-168/16 και C-169/16, EU:C:2017:688, σκέψη 59).
- 41 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 61 και 63 των προτάσεών του, όταν η σύμβαση εργασίας δεν έχει εκτελεστεί, η πρόθεση που εξέφρασαν οι συμβαλλόμενοι όσον αφορά τον τόπο της εκτέλεσης αυτής είναι, κατ' αρχήν, το μόνο στοιχείο βάσει του οποίου μπορεί να αποδειχθεί ο συνήθης τόπος εργασίας για τους σκοπούς του άρθρου 21, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 1215/2012. Πράγματι, η ερμηνεία αυτή καθιστά εφικτό να διασφαλιστεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο υψηλός βαθμός προβλεψιμότητας των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας, δεδομένου ότι ο τόπος εργασίας τον οποίο προέβλεψαν οι συμβαλλόμενοι στη σύμβαση εργασίας είναι, κατ' αρχήν, εύκολο να προσδιοριστεί.
- 42 Ως εκ τούτου, το άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι αγωγή που αφορά σχέση εργασίας, όπως η διαλαμβανόμενη στη σκέψη 28 της παρούσας απόφασης, μπορεί να ασκηθεί ενώπιον δικαστηρίου του κράτους μέλους στο οποίο ο εργαζόμενος όφειλε, σύμφωνα με τη σύμβαση εργασίας, να εκπληρώσει, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τις υποχρεώσεις του έναντι του εργοδότη του.
- 43 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής στην υπό κρίση υπόθεση, ο τόπος στον οποίο η εργαζόμενη όφειλε, σύμφωνα με την επίμαχη σύμβαση, να εκπληρώσει, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τις υποχρεώσεις της έναντι του εργοδότη της βρισκόταν στο Μόναχο.
- 44 Προστίθεται ότι, κατά το άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται από το τμήμα 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού, «με την επιφύλαξη του άρθρου 6, του άρθρου 7 σημείο 5 και, όταν η διαδικασία κινείται κατά εργοδότη, του άρθρου 8 σημείο 1» του κανονισμού.
- 45 Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 7, σημείο 5, πρόσωπο που έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος «ως προς διαφορές σχετικές με την εκμετάλλευση υποκαταστήματος, πρακτορείου ή κάθε άλλης εγκατάστασης, ενώπιον του δικαστηρίου της τοποθεσίας τους».
- 46 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει αν η εν λόγω διάταξη μπορεί επίσης να τύχει εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση, στο μέτρο που, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, αφενός, κατά την έναρξη της σχέσης εργασίας που δημιουργήθηκε με την επίμαχη σύμβαση η Markt24 διέθετε γραφείο στο Salzburg και, αφετέρου, η εργαζόμενη έπρεπε, σύμφωνα με την επίμαχη σύμβαση, να εκπληρώσει, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τις υποχρεώσεις της έναντι του εργοδότη της στο Μόναχο.
- 47 Υπενθυμίζεται ότι οι έννοιες «υποκατάστημα», «πρακτορείο» και «κάθε άλλη εγκατάσταση» του άρθρου 7, σημείο 5, του κανονισμού 1215/2012 πρέπει να ερμηνεύονται αυτοτελώς υπό την έννοια ότι προϋποθέτουν την ύπαρξη κέντρου επιχειρηματικής δραστηριότητας που εκδηλώνεται με διαρκή τρόπο προς τα έξω ως προέκταση της μητρικής επιχείρησης. Το κέντρο αυτό πρέπει να έχει

διευθυντικό όργανο και να είναι υλικώς εξοπλισμένο ώστε να μπορεί να διαπραγματεύεται με τρίτους, οι οποίοι έτσι δεν απαιτείται να απευθύνονται απευθείας στη μητρική εταιρία (πρβλ. απόφαση της 11ης Απριλίου 2019, Ryanair, C-464/18, EU:C:2019:311, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 48 Προστίθεται ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται αποκλειστικά και μόνον όταν η διαφορά αφορά είτε πράξεις σχετικές με την εκμετάλλευση αυτών των οικονομικών οντοτήτων είτε υποχρεώσεις που ανέλαβαν οι οντότητες αυτές για λογαριασμό της μητρικής εταιρίας, εφόσον οι εν λόγω υποχρεώσεις πρέπει να εκπληρωθούν στο έδαφος του κράτους όπου είναι εγκατεστημένες οι οικείες οντότητες (πρβλ. απόφαση της 11ης Απριλίου 2019, Ryanair, C-464/18, EU:C:2019:311, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 49 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι αγωγή όπως η διαλαμβανόμενη στη σκέψη 28 της παρούσας απόφασης μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου στον οποίο ή από τον οποίο ο εργαζόμενος όφειλε, σύμφωνα με τη σύμβαση εργασίας, να εκπληρώσει, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τις υποχρεώσεις του έναντι του εργοδότη του, με την επιφύλαξη του άρθρου 7, σημείο 5, του κανονισμού αυτού.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

- 50 Δεδομένου ότι το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα υποβάλλεται μόνο σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση σ' αυτό, λαμβανομένης υπόψη της καταφατικής απάντησης που δόθηκε στο πρώτο αυτό ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 51 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Οι διατάξεις του τμήματος 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία σε ατομικές συμβάσεις εργασίας», έχουν την έννοια ότι εφαρμόζονται σε αγωγή ασκηθείσα από υπάλληλο ο οποίος έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος κατά του εργοδότη που έχει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος, στην περίπτωση κατά την οποία η σύμβαση εργασίας αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης και συνήφθη στο κράτος μέλος της κατοικίας του υπαλλήλου και προέβλεπε ότι ο τόπος εκτέλεσης της εργασίας βρίσκεται στο κράτος μέλος του εργοδότη, μολονότι η εργασία αυτή ουδέποτε παρασχέθηκε για λόγο για τον οποίο ευθύνεται ο εργοδότης.
- 2) Οι διατάξεις του τμήματος 5 του κεφαλαίου II του κανονισμού 1215/2012 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην εφαρμογή των εθνικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας επί αγωγής όπως η διαλαμβανόμενη στο σημείο 1 του διατακτικού της παρούσας απόφασης, ανεξαρτήτως του αν οι κανόνες αυτοί αποβαίνουν ευνοϊκότεροι για τον εργαζόμενο.

- 3) Το άρθρο 21, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι αγωγή όπως η διαλαμβανόμενη στο σημείο 1 του διατακτικού της παρούσας απόφασης μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου στον οποίο ή από τον οποίο ο εργαζόμενος όφειλε, σύμφωνα με τη σύμβαση εργασίας, να εκπληρώσει, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τις υποχρεώσεις του έναντι του εργοδότη του, με την επιφύλαξη του άρθρου 7, σημείο 5, του κανονισμού αυτού.

(υπογραφές)